

Втрата рожевої касіти Тіа Фортуни: Створення сефардської книжки- картинки.

Рут Беґар, 13 червня 2022 року

П'ять років тому я почала писати історію, яка стала моєю дебютною ілюстрованою книжкою "Новий дім Тіа Фортуни" (іспанською *El nuevo hogar de Tía Fortuna*). У мене була проста мета: познайомити юних читачів із сефардською культурою як з живою культурою. Дитячі книжки про єврейську ідентичність, як правило, зосереджуються на ашкеназькій культурі. Якщо євреїв-сефардів і зображують, то зазвичай вони занурені в історичне минуле середньовічної Іспанії. Їх рідко показують живими у сьогоденні. Я хотіла запропонувати інший наратив.

Я ашкеназі по материнській лінії та сефардка по батьківській. Мої бабусі та дідусі по материнській лінії походили з Східної Європи, по батьківській - з Туреччини. Напередодні Голокосту всі вони перебралися на Кубу і знайшли там притулок. Мої батьки, обоє народжені на Кубі, сподівалися, що вони виростять мене і мого брата в Гавані, і що ми залишимося тут на багато поколінь. Але після революції 1959 року і переходу до комунізму наша сім'я покинула Кубу разом з більшістю єврейської громади - залишивши позаду синагоги, Тору і світ, який здавався постійним. Виселення було спустошливим. Ми втратили нашу тропічну землю обітовану.

Я виросла у Нью-Йорку в середовищі обох єврейських культур, чуючи їдиш, ладіно та іспанську. Я була ближчою до родини моєї матері, а батьківську родину знала не так добре. Тим не менш, я була зачарована сефардською культурою, про яку я дізнавалася з повсякденних зустрічей. Наприклад, моя сефардська Абуела (*бабуся*) називала мене Рутікою, використовуючи ладинську форму для пестливого звернення. Я любила іспанську мову і була у захваті від того, як вони бабуся розмовляла; коли я була маленькою, то і гадки не мала, що це називається ладіно, або юдео-іспанська мова. Вже пізніше зрозуміла, що музикальність їхньої іспанської ностальгічно нагадувала Іспанію, адже сефарди - це громада, яка продовжувала розмовляти мовою тих, хто їх вигнав. Саме тому сефардів називають "іспанцями без країни".

Сефардська спадщина може бути дуже меланхолійною. Емоційний спадок втрати і туги - легендарного вигнання з Іспанії в 1492 році - пронизує наші пісні або *кантікас* на мові ладіно. Красиві та сльозливі, ці мелодії сповнені смутку за нерозділеним коханням. Я не хотіла обтяжувати дітей сумною історією.

Мені потрібно було знайти радісний і поетичний спосіб поділитися тим, що означає бути сефардом, і пов'язати це з кубинською спадщиною, через яку мені це передалося.

Натхненна своїми стосунками з молодшою сестрою мого батька, Тією Фанні (*тітонькою Фанні*), я вирішила створити вигадану історію про маленьку дівчинку на ім'я Естрелла, яка приїхала допомогти своїй тітці-сефардці з Маямі-Біч попрощатися з рожевою каситою на пляжі, оскільки вона готується до переїзду в новий будинок у закладі для людей похилого віку. Моя реальна тітка-сефардка не живе на пляжі, але вона знаходиться в декількох кварталах від океану і живе сама. Вона не планує переїжджати до будинку престарілих і була трохи засмучена, що я наважилася уявити її в такому місці.

Після того, як Тіа Фортуна зачиняє двері свого рожевого будиночка і ховає ключ до кишені, вона прощається з пальмами, і вони шепочуть їй у відповідь: адью, адью, адью, адью.

Насправді я відвідав будинок для літніх людей у Маямі і познайомився з літньою сефардкою, яка вирішила переїхати туди після того, як осліпла; вона відчувала, що про неї дуже добре піклуються, і насолоджувалася ароматом квітів у навколишньому саду. Я запевнила Тіа Фанні, що моя книга є художнім твором і в ній відображено лише частину її життя. Однією з них є її чудова традиція пригощати мене картопляними та сирними бореками, коли я приїжджаю до неї в Маямі-Біч. Ці смачні коржики - переносна їжа людей, які були змушені переїжджати з місця на місце в пошуках домівки. Найважливішим інгредієнтом, який вони містять, є есперанса, як розповідає Тіа Фортуна в книзі Естреллі, тому що їхні предки знаходили надію, куди б вони не пішли. Коли я їм бореки зі своєю реальною тіткою, вона розповідає мені сімейні історії та ділиться прислів'ями на ладіно; як і маленька Естрелла, я відчуваю себе зануреною в магію та красу сефардської культури.

Коли я думала про те, як представити сефардську культуру, я також думала про те, як змінюється Майамі-Біч. Це частина міста, де кубинські євреї знайшли новий дім і побудували іспаномовні синагоги, що нагадують ті, які вони залишили позаду. З роками скромні будівлі та котеджі на пляжі, де багато хто жив, були знесені, щоб побудувати розкішні резиденції та готелі. У минулому сефардські євреї зіткнулися з проблемою вигнання, а тепер багато хто з них зіткнеться з проблемою джентрифікації (*див прим 1*).

Я вирішила, що так буде і з Тією Фортуною. Втративши Кубу, забравши на згадку мезузу і ключ від своєї квартири в Гавані, тепер вона мусить покинути свій улюблений котедж на березі моря - справжню будівлю, яку відтоді знесли, щоб побудувати багатомільйонні апартаменти в

новому комплексі. Маленька Естрелла засмучена і хоче назавжди залишитись у Тіа Фортуна, але її тітка приховує свій смуток і каже племінниці, що треба насолоджуватись кожним днем; Тіа Фортуна носить кілька браслетів на очах, що приносять удачу, і тримає багато хамсів, молячись за *mazal bueno* (за все добре).

Коли Тіа Фортуна зачиняє двері свого рожевого будиночка і ховає ключ до кишені, вона прощається з пальмами, і вони шепочуть їй у відповідь: адью, адью, адью, адью. Приїжджає мати Естрелли, і вони їдуть до нового будинку Тіа Фортуни. І знову Тіа Фортуна наполягає на тому, щоб знайти надію і прийняти новий початок. Хоча тепер далеко від моря, але є баньяни, які вона обіймає і які шепочуть у відповідь: "Ола, ола, ола". І метелики пурхають. Коли Естрелла схвильовано запитує, коли вона зможе знову приїхати, її тітка шепоче: "Машаллах, з Божою поміччю", як сказали б мої Абуела (бабуся) та Абуело (дідусь), ніколи не вважаючи наступний день даністю, сприймаючи кожен день як благословення.

Перед самим від'їздом Естрелли з матір'ю Тіа Фортуна дарує їй особливий подарунок - ключ від Морського шляху. Що може бути кращим символом сефардської спадщини? Легенда свідчить, що сефарди забрали з собою ключі від своїх домівок, коли покидали Іспанію з розбитими серцями. Навіть юна Естрелла зрозуміла, що таке втрата дому, і як ключ може розпалити в наших серцях спогади, можливо, про єдиний дім, який ніхто не може у нас відібрати.

Рут Бегар народилася в Гавані, Куба, і виросла в Нью-Йорку. Вона жила в Іспанії та Мексиці і повернулася на Кубу, щоб будувати мости між культурою та мистецтвом. Вона є авторкою романів для середнього шкільного віку "Щаслива зламана дівчинка" та "Листи з Куби", а також книжки-картинки "Новий дім Тіа Фортуни", які були відзначені преміями PJ Library. Її нова книжка-картинка "Пепіта знайомиться з Бебітою", написана у співавторстві з її сином Габріелем Фрай-Бегаром, присвячена перехідному періоду в новій родині. Її останній роман для середнього шкільного віку "Через стільки морів", твір сефардської історичної белетристики, вийде у лютому 2024 року. Вона живе в Енн-Арборі, де є заслуженою професоркою антропології Мічиганського університету.

Примітки перекладача:

- 1) *Джентрифікація - це процес розвитку міста, при якому міський район швидко розвивається за короткий час, змінюючи свою цінність з низької на високу. Мешканці району часто вимушені переселятися через зростання орендної плати та вартості життя, спричинене джентрифікацією.*

Джерело: <https://www.jewishbookcouncil.org/pb-daily/the-loss-of-tia-fortunas-pink-casita-writing-a-sephardic-picture-book>